

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Teknologiaosaamisen johtamisen koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Jani Jämsä

Opiskelijanumero 1402004

Ryhmä LTJYS14

Vastuupettaja: Kim Wrangle

LTJY5001 :

**OPINNÄYTETYÖN
SUUNNITELMA**

**”ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISYN
OSAAMISEN KEHITTÄMINEN
PELASTUSOPISTOLLA 2025”**

9.4.2015

	Suunnitelma Huhtikuu 2015 Teknologiaosaamisen johtamisen koulutusohjelma
Tekijä Jani Jämsä	
Nimeke Opinnäytetyö LTJY5001 / Opinnäytetyön suunnitelma Toimeksiantaja -	
Tiivistelmä Tässä opinnäytetyön suunnitelmassa on kuvattu Jani Jämsän opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite, viitekehys, menetelmät ja kohderyhmä.	
Kieli suomi	Sivuja Liitteet Liitesivumäärä
Asiasanat Opinnäytetyö, suunnitelma	

 Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Plan April 2015 Degree Programme in Management of technics
Author Jani Jämsä	
Title Thesis LTJY5001 / Plan for thesis of Jani Jämsä	
Commissioned by -	
Abstract This plan of Jani Jämsä's thesis describes the meaning, aim, framework, methods and the target group of thesis.	
Language Finnish	Pages Appendices Pages of Appendices
Keywords thesis, plan	

SISÄLTÖ

1	OPINNÄYTETYÖNI TARKOITUS, TAUSTA JA AJANKOHTAISUUS.....	5
1.1	HANKKEEN PERUSTANA PELASTUSOPISTON STRATEGIA	5
1.2	HANKKEEN PILOTTILUONNE JA AJANKOHTAISUUS	7
2	KEHITTÄMISHANKKEENI TOIMINTAYMPÄRISTÖ, PELASTUSOPISTO	9
2.1	PELASTUSOPISTO LYHYESTI	9
2.2	KEHITTÄMISHANKKEENI KOHDERYHMÄT.....	10
3	HANKKEEN TAVOITTEET, RAJAUS JA OHJAUS.....	11
3.1	TAVOITTEET KEHITTÄMISHANKKEELLE	11
3.2	HANKKEEN VIITEKEHYS	12
3.3	TUTKIMUSONGELMAT, TYÖN RAJAUS JA OHJAUS	13
4	OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET TARKASTELUNÄKÖKULMAT	15
5	KEHITTÄMISHANKKEEN MENETELMÄT JA ARVIOINTI.....	18
5.1	KEHITTÄMISTYÖSSÄNI KÄYTETTÄVÄT TUTKIMUSMENETELMÄT.....	18
5.2	OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI JA LUOTETTAVUUS	20
6	HANKKEEN AIKATAULU JA RESURSSIT.....	22
7	ALUSTAVA OPINNÄYTETYÖRAPORTIN SISÄLTÖRUNKO	24
8	KEHITTÄMISHANKKEENI TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN.....	25
	LÄHTEET	26

LIITTEET

-

1 OPINNÄYTETYÖNI TARKOITUS, TAUSTA JA AJANKOHTAISUUS

Opinnäytetyöni on selkeä, soveltavaan empiiriseen tutkimukseen pohjautuva kehittämistehtävä omaan työyhteisööni, Pelastusopiston nykyisen Päälystökoulutusyksikön onnettomuuksien ehkäisyn opetustiimille. Kehittämistehtävän tarkoituksena on kehittää Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn opetustiimin (jatkossa OE-tiimi) osaamista suhteessa pelastustoimen kentän tarpeisiin, sitä kautta myös tiimimme opetusta sekä osittain myös tiimimme toimintaa ja johtamista noin seuraavan 10 vuoden tähtäimellä. Kehittämishankkeen työnimenä on: ”Onnettomuuksien ehkäisyn osaamisen kehittäminen Pelastusopistolla 2025”.

1.1 Hankkeen perustana Pelastusopiston strategia

Hankkeeni perustuu Pelastusopiston strategiaan 2013 – 2015. Oppilaitoksemme yhteisesti hyväksytyt arvot ovat samat, kuin koko pelastusalan eettiset periaatteet: ammatillisuus, inhimillisyys ja luotettavuus. Ne kuvastavat alamme toimintaympäristöä kriisiorganisaationa: kun apuamme tarvitaan, meidän täytyy osata toimia nopeasti ja oikein, mutta huomioida kuitenkin samalla hädänalaiset ihmiset. Ja meihin tulee voida luottaa. Mutta noissa kuvastuu suoraan myös henkilöstömme osaamisen ja kehittämisen näkökulma. Jotta ammatillisuus toteutuu, täytyy henkilöstöämme ja osaamistamme kehittää jatkuvasti ja ottaa samalla huomioon myös henkilöstön inhimillinen näkökulma. (PeO strategia 2013 - 2015) Pelastusopistolla osaaminen on ammatillisuuden kautta yksi toimintamme kulmakivistä.

Pelastusopiston visiona on: Pelastusopisto on kansallisesti ja kansainvälisesti arvostettu osaaja (PeO strategia 2013 - 2015). Tämä kertoo myös useasta asiasta: olemme Suomessa ainoa pelastusalan valtakunnallinen koulutuskeskus, haluamme olla ja pysyä kehityksen kärjessä. Haluamme jatkossa entistä enemmän verkostoitua ja lisätä toimintaamme myös kansainvälisesti, ainakin EU -alueella. Nykyisinkin Pelastusopiston opetushenkilöstö on erittäin sitoutunutta, motivoitunutta ja ammattinsa osaavaa. Pelastusopisto on Suomessa pe-

lastusalalla arvostettu toimija koko alan koulutus-, tutkimus- ja kehittämiskeskusena ja se on myös haluttu työpaikka. Pelastusalan kentällä myös arvostetaan Pelastusopiston henkilöstöä ja sen osaamista suuresti. Mutta tämä asettaa meille myös haasteita: osaamisen- ja tiedon vaihtoa tarvitaan myös kentältä opistolle päin koko ajan, jotta Pelastusopisto ei erkane kentän toiminnasta. Henkilöstöämme, osaamistamme ja sitä kautta opetustamme on kehitettävä jatkuvasti, jotta pysymme kehityksen kärjessä ja voimme jakaa asiantuntijuutta.

Pelastusopiston strategiaan liittyvät myös BSC -tulokortit. Niitä on strategisten tavoitteiden mukaisesti viisi. Niihin sovitut BSC -tavoitteet meillä ovat:

- 1) Laadukkaat ja kehittyvät koulutuspalvelut
 - Työelämälähtöinen koulutustarjonta
 - Määrällisesti ja laadullisesti kehittyvä täydennyskoulutus
 - Opiskelijan aktiivisuutta ja vastuullisuutta korostava pedagogiikka
 - Kansallisen siviilikriisinhallintastrategian mukaiset koulutuspalvelut
- 2) Verkostoituvat tutkimus- ja kehittämispalvelut
 - Korkeatasoinen tutkimus- ja kehittämistoiminta
 - Tutkimustiedon tehokas käyttö opetuksessa ja päätöksenteossa
 - Kehittyvä tutkimuksen projektihallinta ja tutkimusviestintä
- 3) Osaava ja sitoutunut henkilöstö
 - Organisaation ja yksilön näkökulmasta tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva osaamisen ennakointi, -varmistaminen ja -hallinta
 - Pelastusopiston arvoihin ja toiminta-ajatukseen sitoutuminen
- 4) Hyvä työyhteisö ja johtaminen
 - Henkilöstön hyvät työyhteisötaidot
 - Hyvät esimies- ja johtamistaidot
 - Työyhteisön tavoitteiden saavuttamista edistävä viestintä
 - Korkeatasoinen riskienhallinta- ja turvallisuuskulttuuri
- 5) Tasapainoinen talous ja ydintehtävää tukevat investoinnit.
 - Toiminnan kustannustehokkuus (ydin- ja tukitoimintojen prosessit)
 - Maksullisen palvelutoiminnan tuottavuus
 - Harjoitusalueen korkea taso.

(PeO strategia ja BSC-kortit 2013 - 2015)

Näissä henkilöstön osaaminen näkyy varsinkin tavoitteissa 3 ja 4. Osaava ja työhönsä sitoutunut henkilöstö on Pelastusopiston strateginen voimavara, osaava henkilöstö tuottaa kaiken sen, mitä opistolla on. Henkilöstön ja osaamisen säilyminen Pelastusopistolla on varmistettava, jotta osaaminen ei häviä henkilöstön mukana eläköitymisten tai työpaikan vaihdosten vuoksi. Hyvä työilmapiiri sitouttaa henkilöstöä ja siihen pääsemiseksi tarvitaan hyviä esimiehiä ja hyvää johtajuutta. Turvallisuusalan oppilaitoksena myös oma riskienhallintamme ja turvallisuuskulttuurimme on oltava kunnossa.

1.2 Hankkeen pilottiluonne ja ajankohtaisuus

Hankkeeni tulee toimimaan ns. pilottina Pelastusopiston tiimien osaamisen kehittämiseksi. Hanke ajoittuu muutenkin hyvään ajankohtaan, sillä Pelastusopiston organisaatorakenne uudistuu 2016 vuoden alusta alkaen. Nykyiset 5 opetusyksikköä poistuvat ja niiden tulevat kahden koulutuspäällikön ohjaamat ”tiimilinjat”. Samalla nykyisten tiimien itsenäisyyttä ja vastuuta omaan toimintaansa lisätään. Opiskelijapalveluita koulutuspäälliköiden esimiehenä johtavan nykyisen koulutusjohtajan vastuulle jää OPS-prosessien ja henkilöstön osaamisen johtaminen.

Myös Pelastusopiston opetustoiminnot ja –rakenteet ovat parhaillaan uuden tarkastelun ja mahdollisten muutosten alla, johtuen toimintaympäristöjen muutoksista ja meille kohdistuvista suurista säästöpainesta tulevina vuosina. Tähän liittyen meillä on parhaillaan menossa Pelastusopistolla sisäinen, strateginen opetuksen kehittämishanke, jota vetää projektipäällikkönä pelastustoiminnan yliopettajamme Vesa Siivonen. Tuossa hankkeessa pohditaan ennen kaikkea uusia rakenteita ja toimintamahdollisuuksia, jotta pystymme säilyttämään laadukkaan koulutuksemme tason kiristyvässä taloustilanteessa jatkossakin. Hankkeen tulosten pitäisi aikataulun mukaan valmistua syksyyn 2015 mennessä. (Siivonen 2015) Tämä hanke tulee antamaan pohjatietoa omalle kehittämishankkeelleni mahdollisten muuttuvien opetusrakenteidemme kautta.

Hankkeeni on ajankohtainen myös pelastusalan kentän näkökulmasta, sillä pelastuslaitosten kentällä on parhaillaan menossa monia onnettomuuksien ehkäisyn toimintoihin liittyviä toimintatapojen muutoksia ja niihin liittyviä kehittämishankkeita ja –työryhmiä. Osassa näistä olemme mukanaikin Pelastusopiston edustajina. Tärkeimmät näistä kehittämishankkeeni kannalta ovat: onnettomuuksien ehkäisyn osaamishanke, palotarkastustoiminnan kehittämishanke ja pelastusviranomaisen rooli rakentamisen ohjauksessa –kehittämishanke.

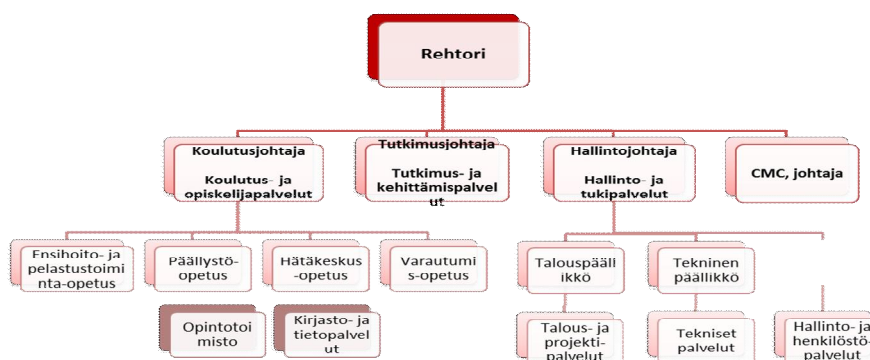
Syksyllä 2014 päättyi Helsingin pelastuslaitoksen vetämänä vuosina 2012 – 2014 toteutettu, Palosuojelurahaston osittain rahoittama hanke: Osaaminen pelastusviranomaisen onnettomuuksien ehkäisytyössä (Saine-Kottonen 2015). Sen tavoitteena oli tunnistaa ja määritellä onnettomuuksien ehkäisytyön osaamis- ja koulutustarpeet sekä niiden perusteella muodostaa ehdotus soveltuvas- ta koulutuskokonaisuudesta. Nyt helmikuussa 2015 käynnistyi Sisäministeriön asettama Palotarkastustoiminnan kehittämishanke (Sisäministeriö 2015). Sen tavoitteena on selvittää kentällä pelastuslaitoksilla tällä hetkellä käytössä olevien palotarkastus- ja valvontaprosessien ja –käytäntöjen tilaa, toimivuutta ja hyvää hallintoa sekä tehdä esitykset lainsäädännön ja valvontatoiminnan kehittämiseksi. Näiden lisäksi on parhaillaan menossa YAMK-opiskelijakollegani Jari Turusen YAMK-opinnäytetyönä toteutettava kehittämishanke pelastusviranomaisen roolista rakentamisen ohjauksessa tulevaisuudessa. Jarin työn tilaajana on myös SM, ja sen ohjausryhmässä on edustettuna YM, Suomen Pelastusalan keskusjärjestö, pelastuslaitosten kumppanuusverkosto ja rakennusvalvonta (Turunen 2015). Kaikilla näillä hankkeilla on vaikutusta tulevaisuuden onnettomuuksien ehkäisyn osaamistarpeisiin pelastusalan kentällä ja sitä kautta niiden tulee heijastua opetukseemme ja opettajatiimimme osaamiseen.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ, PELASTUSOPISTO

2.1 Pelastusopisto lyhyesti

Työskentelen päätoimisena opettajana Pelastusopistolla Kuopiossa. Pelastusopisto on Sisäministeriön alainen oppilaitos, joka tuottaa ainoana valtakunnallisena toimijana pelastusalan ammatillista koulutusta perus- ja jatkotutkinnoissa. Lisäksi pelastusopisto järjestää ammatillista täydennyskoulutusta pelastuslaitoksille, ensihoitokeskuksille, hätäkeskuslaitokselle, valtion ja kuntien virastoille sekä yksityissektorille. Perustutkintoja ovat pelastaja-, alipäällystö-, palopäällystön Amk- ja hätäkeskuspäivystäjätutkinnot. Pelastusopiston palopäällystön koulutusohjelman Amk-tutkinto on osa Savonia- ammattikorkeakoulua. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on myös koordinoida koko pelastusalan tutkimustoimintaa. Lisäksi Pelastusopiston yhteydessä ja hallinnon alla toimii myös Siviilikriisihallintakeskus CMC, joka tuottaa henkilöstö- ja koulutuspalvelut Suomesta EU-Siviilikriisinhallinnan nimissä kriisialueille lähteville. Henkilöstöä Pelastusopistolla on CMC mukaan lukien noin 130 henkilöä. (Laki Pelastusopistosta 21.7.2006/607, 2 §).

Pelastusopisto on oppilaitos, mutta sitä käsitellään valtionhallinnossa myös puhtaasti yhtenä valtion virastona. Tämä näkyy myös oppilaitoksemme tulosohjauksessa SM:n suunnasta sekä työyhteisömme sisällä johtamiskulttuurissa ja organisaatorakenteessa. Vaikka opetustoiminnot on jaettu tiimeittäin ja pyörivät pääsääntöisesti omillaan, tiimien vastuulla, on tämän tiimirakenteen päällä jäykä ja byrokraattinen valtion viraston linjaorganisaatio (kuva 1).

Pelastusopiston toimintaa johtaa rehtori suoraan SM:n alaisuudessa. Koulutusjohtaja vastaa koulutuspalveluista, samoin muut sektoripäälliköt palvelualueistaan. Koulutuspalveluissa meillä on kuusi yksikköä, joista varsinaista opetusta tuottaa neljä yksikköä. Yksikköjen sisällä on sitten vielä tuo aiemmin kuvaamani käytännön opetustyön tiimijako. Itse kuulun Päälystööpetusyksikköön (vaikka opetankin kaikkia tutkintojamme) ja siellä onnettomuuksien ehkäisyn opetustiimiin. Yksikössämme on 23 ja tiimissäni 8 opettajaa. Hallinnollinen esimieheni on yksikönpäällikkömme, mutta käytännön päivittäinen opetustyö hoituu joustavana tiimitoimintana oman tiimimme kautta. Meistä jokainen on omien vastuupintojaksojemme vastuuopettaja, joka vastaa opetuksen suunnittelusta, käytännön toteuttamisesta ja kehittämisestä. Pelastusopisto laatii ja hyväksyy itse myös tutkintojemme opetussuunnitelmat. Vastaamme itsenäisesti myös opetussuunnitelman opintojaksokohtaisista tavoitteista ja sisällöstä. Tämän lisäksi suunnittelemme ja kehitämme opetusta sekä sovimme käytännön asiat myös tiiminä. Meillä on erittäin vahva tiimihenki ja asioita hoidetaan tiimivastuullisesti. Koko tiimimme kantaa vastuuta opetusalueidemme onnistumisesta. (PeO esitelykalvot 2015)

2.2 Kehittämishankkeeni kohderyhmät

Opinnäytetyöni kehittämishankkeen kohderyhmänä ovat ensisijaisesti Pelastusopiston opetussuunnitelmat, täydennyskoulutus- ja avoimen Amk:n koulutustarjonta ja onnettomuuksien ehkäisytiimimme henkilöstö. Kehittämishanke tuottaa kehittämissuunnitelmat sekä OPS :ien ja täydennyskoulutuksemme kehittämiseksi, että OE-tiimin osaamisen ja tiimin toiminnan kehittämiseksi.

Laajemmassa mittakaavassa kehittämishankkeeni kehittää onnettomuuksien ehkäisyn osaamista tulevaisuudessa koko Suomen pelastustoimessa, koska tavoitteenamme on tuottaa valtakunnan ainoana toimijana laadukkaasti osavaa työvoimaa pelastuslaitoksille kentälle. Ja koska tuotamme ”täsmäosaamista täsmäasiakkaille” (pelastuslaitokset), on kehittämishankkeeni tarkoituksena nimenomaan tuoda kentän tarpeet ja painotukset näkyviin opetussuunnitelmiimme sekä niiden pohjalta myös kehittää omaa osaamistamme.

3 HANKKEEN TAVOITTEET, RAJAUS JA OHJAUS

3.1 Tavoitteet kehittämishankkeelle

Opinnäytetyöni selvitysosan (tutkimusosuus) tavoitteina ovat:

- kartoittaa pelastustoimen (pelastuslaitosten) tarpeet onnettomuuksien ehkäisyn osaamiselle tulevaisuudessa noin 10 vuoden tähtämellä
- selvittää Pelastusopiston tarpeet ja muutospaineet onnettomuuksien ehkäisyn opetustiimin opetukselle ja osaamiselle pitkällä tähtämellä
- tarkastella tämän pohjalta opiskelijanäkökulmasta ammattitutkintojemme (pelastaja-, alipäälylystö- ja Amk-palopäälylystötutkinto) opetussuunnitelmien onnettomuuksien ehkäisyn opetuksen kehittämis- ja muutostarpeet tulevaisuudessa
- pyrkiä määrittelemään ”minimitasot” onnettomuuksien ehkäisyn osaamiselle ammattiopetuksessamme (rajanveto ammattiopetus – täydennyskoulutus)
- tarkastella em. pohjalta ja asiakasnäkökulmasta täydennyskoulutustarjontamme ja avoimen Amk-opetuksen kehittämistarve tulevaisuudessa
- luoda em. selvitysten pohjalta tiimillemme ns. osaamisprofiilit ja määritellä tiimimme jäsenten osaamistarpeet tulevaisuudessa
- kartoittaa tiimimme jäsenten nykyinen osaaminen ja niiden kehittämistarpeet pitkällä aikavälillä

Kehittämistyö –osuudessa tavoitteena on edellä kuvattujen pohjalta:

- laatia kehittämissuunnitelmat ammattiopetuksemme opetussuunnitelmille opintojaksoittain noin seuraavan 10 vuoden tarpeisiin
- laatia kehittämissuunnitelma täydennyskoulutustarjonnallemme
- laatia kehittämissuunnitelma tiimimme osaamisen ja toiminnan kehittämiseen (arjen ongelmat) jatkossa
- luoda pilottimalli Pelastusopiston tiimien osaamisen kartoittamiseen, case OE-tiimin pohjalta
- tarkastella mallia tiimien pedagogisille kehityskeskusteluille osana opetuksen ja osaamisen kehittämisen prosessia Pelastusopistolla.

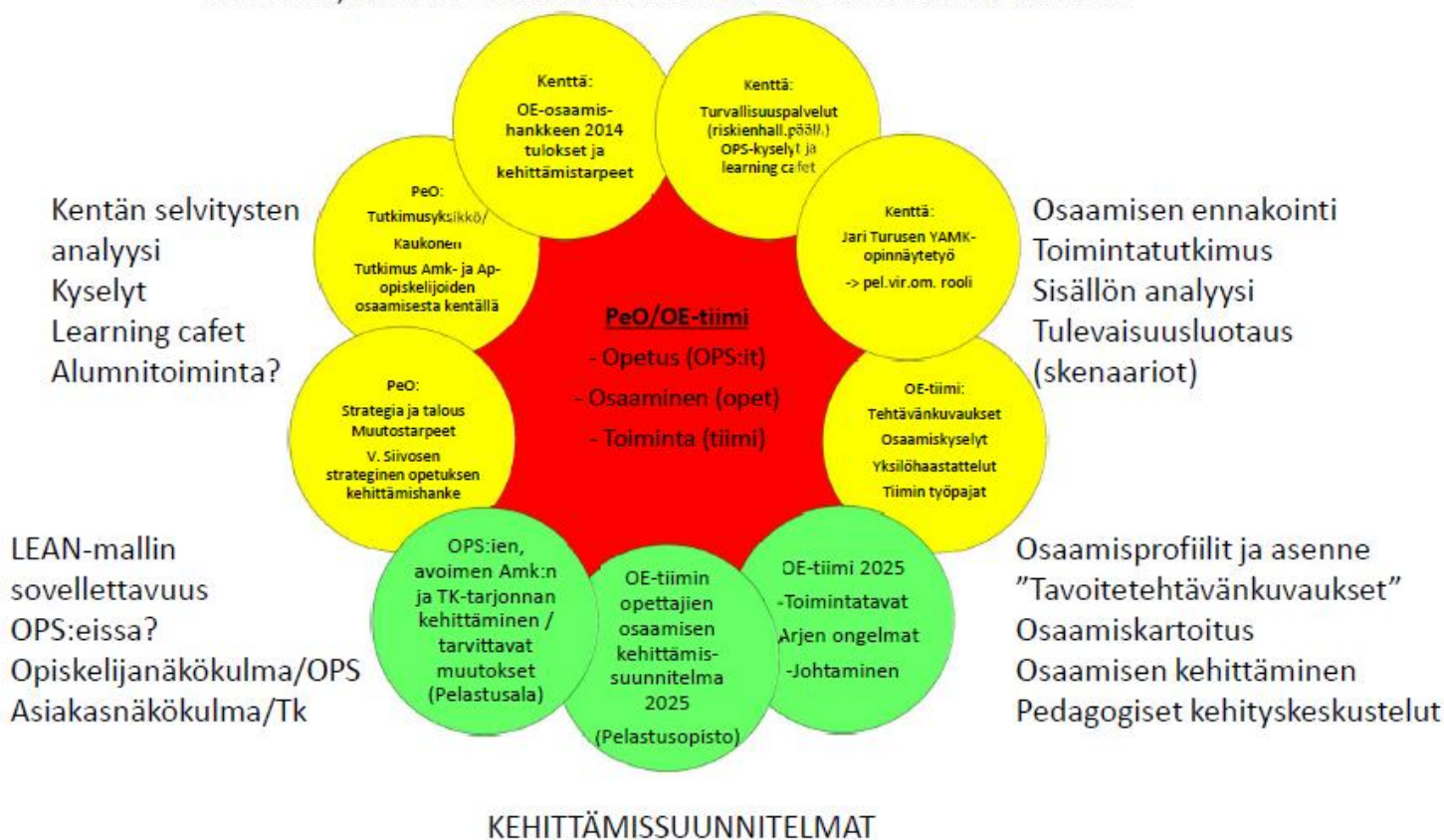
3.2 Hankkeen viitekehys

Opinnäytetyöni isona viitekehystenä on: Osaamisen ennakointi ja kehittäminen Pelastusopistolla. Hankkeen viitekehysten voi jakaa selkeästi kahteen osaan, selvitysoosuuteen (tutkimusosio) ja kehittämistyöosuuteen. Selvitysosuudessa tehdään laadullinen koulutustarveanalyysi pelastuslaitosten kanssa ja osaamistarvekartoitus Pelastusopiston OE-tiimissä. Kehittämistyö-osuudessa laaditaan selvitystyön pohjalta kehittämissuunnitelmat opetussuunnitelmillemme, täydennyskoulutustarjonnallemme ja tiimimme osaamiselle.

Viitekehys on kuvattu seuraavassa kaaviossa:

OPINNÄYTETYÖN VIITEKEHYS, JANI JÄMSÄ

NYKYTILA, KOULUTUSTARVEANALYYSI JA OSAAMISTARVEKARTOITUS

3.3 Tutkimusongelmat, työn rajausta ja ohjaus

Opinnäytetyöni tutkimusongelmat, joihin hankkeeni selvitysosuudessa tulisi saada vastaukset ja niiden avulla laatia kehittämissuunnitelmat, ovat:

- Millaista onnettomuuksien ehkäisyn osaamisen pelastuslaitoksilla eri tason tehtävissä (miehistö, alipäällistö, päällistö) tulisi olla 2025?
- Kuinka tämän osaamisen muodostumista ja kehittymistä tulee tukea Pelastusopiston opetussuunnitelmissa ja täydennyskoulutustarjonnassa?
- Millaista osaamista ja toimintatapoja Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn tiimiltä vaaditaan, jotta voimme laadukkaasti jatkossakin tuottaa tarvittavaa osaamista kentälle, mahdollisesti supistuvilla resursseilla?

Työni rajauksen olen tehnyt ja sopinut tässä vaiheessa kaksijakoiseksi. Tarkastelen selvitysosuudessa ja kehittämissuunnitelmissa sekä tiimimme opetus- ja täydennyskoulutustarjontaa että henkilöstömme osaamista. Tiimimme johtamisen ja toiminnan kehittämisen jouduin rajaamaan aiheen laajuuden vuoksi pois tarkastelunäkökulmista. Se olisi jo oman opinnäytetyönsä aihe, kuinka uudessa organisaatiomallissamme entistä itsenäisempää tiimiä tulisi johtaa, kuinka sen tulisi toimia ja kuinka sitä kehitetään? Mutta aion huomioida tuon näkökulman mukana tarkasteluissa siten, että jos selvityksissä nousee esille jotakin tiimimme toimintaan liittyviä asioita, kirjaan ne ylös ja tuotan niistä ”muistilistan” osana kehittämissuunnitelmia. Työni rajausta todennäköisesti tarkentuu vielä tästäkin työn edetessä.

Opinnäytetyöni kehittämishanke on käyty läpi Pelastusopistolla oman tiimini, henkilöstöpäällikkömme Pia Viklundin ja hankepäällikkömme Vesa Siivosen kanssa helmikuussa 2015. Lisäksi hanke on käyty läpi rehtorimme Mervi Parvian ja koulutusjohtajamme Pekka Rantalan kanssa maaliskuussa 2015. Kaikki ovat hankkeen hyväksyneet, pitäneet sitä erittäin tärkeänä ja hyvänä ja luvanneet olla tukena tarvittaessa hankkeen toteuttamisessa.

Hankeestani on tehty opinnäytetyösopimus 1.4.2015, sen on allekirjoittanut koulutusjohtajamme Pekka Rantala. Karelia-Ammattikorkeakoulusta opinnäyte-

työn ohjaajanani toimii yliopettaja Kim Wrange. Hankkeen työelämäohjaajana Pelastusopistolla toimii koko oma tiimini, heistä eniten käytännössä kuitenkin tiimimme vetäjä, vanhempi opettaja Ismo Kärkkäinen ja koulutussuunnittelija, vanhempi opettaja Kimmo Vähäkoski (tällä hetkellä vs. yksikön päällikkömme). Lisäksi hankettani ohjaavat ja tarvitsen tukea myös koulutusjohtajaltamme, rehtoriltamme ja osittain myös henkilöstöpäälliköltämme. Hankkeeni on suoraan sidoksissa myös aiemmin kuvaamaani Pelastusopiston strategiseen opetuksen kehittämishankkeeseen ja sen osalta olemme yhteistyössä yliopettaja Vesa Siivosen kanssa.

4 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET TARKASTELUNÄKÖKULMAT

Opinnäytetyön teoreettisilla näkökulmilla, teoriapohjalla tulee pystyä perustelemaan työssä tehdyt valinnat ja työn tulokset sekä siinä syntyvät tuotokset. Näin ohjeistan itsekkin omia ohjattaviani Amk-palopääallystökurssiemme opinnäytetöissä. Tällä perusteella tulen itsekkin hakemaan teoriapohjaa työlleni, eli työni viitekehukseen liittyvää kirjallisuutta ja aiempia tutkimuksia, jotka tukevat kehittämishankkeeni tavoitteita ja suuntaa.

Teoreettisista näkökulmista tarkasteltuna kehittämishankkeeseeni liittyvät keskeisimpinä käsitteinä: laadullinen koulutustarveanalyysi, osaaminen, osaamisstrategia, osaamisen kartoittaminen, osaamisen ennakointi sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen ja johtaminen (HRD ja HRM). Pysin löytämään teoreettiseen tarkasteluun tietoa näiden käsitteiden näkökulmista seuraavasti:

- Pelastusopiston strategia ja strateginen henkilöstösuunnitelma (luo pohjan ja tuen henkilöstömme kehittämiseksi)
- hyvän laadullisen koulutustarveanalyysin perusteet ammatillisessa koulutuksessa, kirjallisuutta ja tutkimustietoa Suomesta ja ulkomailta
- Ruotsin malli pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn koulutuksesta (Suomen malli perustuu aikoinaan ruotsalaiseen, mutta Ruotsissa ollaan nykyisin pidemmällä ja he ovat tutkineet asiaa enemmän)
- osaaminen, osaamisstrategia, osaamisprofiilit, osaamiskartoitus, kirjallisuuskatsaus ja tutkimustietoa aihealueesta perustelemaan kehittämissuunnitelmiani
- henkilöstön osaamisen kehittäminen ja johtaminen, kirjallisuutta ja tutkimustietoa aihealueesta kehittämissuunnitelmien tueksi.

Nämä edellä mainitut teoreettisen tarkastelun aihealueet ja lähteet tulevat täsmentymään vielä loppukevään 2015 aikana parhaillaan menossa olevan Kehittämistoiminnan osaaminen- ja mahdollisesti myös Ennakoivan johtamistyöskentelyn menetelmät -opintojaksojemme kautta. Aion pohtia osana niihin liittyviä oppimistehtäviä esimerkiksi opinnäytetyössäni käytettäviä tutkimusmenetelmiä. Ainakin siltä osin teoreettiset näkökulmani täsmentyvät vielä.

Myös työni teoriaosuudessa käytettävät kirjallisuus- ja tutkimuslähteet täsmen-tyvät vielä kevään aikana ja myös opinnäytetyöni tiedonkeruuvaiheessa syksyllä 2015. Alustavasti olen jo kuitenkin pohtinut ottavani mukaan tarkasteluun seuraavat lähteet (nämä ovat tietenkin vain pieni osa tulevasta teoriapohjasta):

- Ojala Leenamaja, Osaamispääoman johtamisesta kilpailuetu, WSOYPro, Helsinki 2008
- Viitala Riitta, Henkilöstöjohtaminen strateginen kilpailutekijä, Edita Prima Oy, Helsinki 2007
- Viitala Riitta, Johda osaamista! Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön, Otavan kirjapaino Oy, Keuruu 2008
- Ojasalo Katri, Moilanen Teemu, Ritalahti Jarmo, Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro Oy, 2010.

Aiempaa tutkimustietoa tulen hyödyntämään tuon teoreettisen tukitarkastelun lisäksi myös osana hankkeeseen liittyvää selvitystyötäni. Tärkeimpiä lähteitä tästä näkökulmasta selvitystyölleni kehittämissuunnitelmien pohjaksi ovat:

- Helsingin pelastuslaitoksen raportti, Osaaminen pelastusviranomaisen onnettomuuksien ehkäisytyössä (valmistunut 2014)
- SM:n asettaman Palotarkastustoiminnan kehittämishankkeen raportti (valmistuu vuoden 2015 loppuun mennessä)
- Jari Turusen YAMK-opinnäytetyö, Pelastusviranomaisen rooli rakentamisen ohjauksessa (valmistuu syksyllä 2015)
- Pelastusopiston tutkimusyksikkö, Esko Kaukosen tutkimus Amk-palopäällystö- ja alipäällystöopiskelijoiden osaamisesta pelastuslaitoksissa kentällä (valmistuu vuoden 2015 aikana)
- Pelastusopiston strategisen opetuksen kehittämishankkeen raportti, Vesa Siivonen (valmistuu syksyyn 2015 mennessä)
- Pelastusopiston tutkimusyksikön aiemmat kyselytutkimukset pelastuslaitoksiin työnantajille ja valmistuneille opetuksen vastaavuudesta työelämän tarpeisiin (näitä on tehty ainakin kaksi kertaa v.2006 jälkeen)

- Vesa Siivosen YAMK-opinnäytetyö Pelastusopiston pelastustoiminnan opetusyksikön osaamisen kehittämisestä (valmistunut 2011)
- Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisymiin ”osaamisprofiilien” alustavaa tarkastelua, muistioita vuosilta 2011 – 2012
- Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisymiin tehtävänkuvaukset (uusiutu vuonna 2013).

5 KEHITTÄMISHANKKEEN MENETELMÄT JA ARVIOINTI

5.1 Kehittämistyössäni käytettävät tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on soveltavaan empiiriseen tutkimukseen pohjautuva työelämään liittyvä kehittämistehtävä. Keskeisimmät käsitteet siinä tulevat olemaan laadullinen koulutustarveanalyysi, osaaminen, osaamisstrategia, osaamisen kartoittaminen, osaamisen ennakointi sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen ja johtaminen (HRD ja HRM).

Opinnäytetyössäni käytettäviä tutkimus- ja kehittämistoiminnan menetelmiä kuvasin jo alustavasti aiemmassa luvussa olevassa työni viitekehyksessä. Keskeisiä tutkimuksellisia käsitteitä ja näkökulmia työssäni tulevat todennäköisesti olemaan: toimintatutkimus ja sisällön analyysi sekä tulevaisuusluotaus skenaarioiden avulla ja tulevaisuuden tutkimus.

Näitä menetelmiä ja niiden käyttömahdollisuuksia opinnäytetyössäni aion tutkia ja kartoittaa tarkemmin osana parhaillaan menossa olevan Kehittämistoiminnan osaaminen –opintojaksomme kehittämisraporttia. Se mahdollistaa minulle tarkastelunäkökulman, jossa voin pohtia opinnäytetyössäni käytettävien tutkimusmenetelmien käyttökelpoisuutta ja soveltuvuutta. Näiltä osin tutkimusmenetelmäni tarkentuvat vielä toukokuulle 2015 mennessä tuon raportin kautta.

Tämän hetkisen suunnitelmani mukaan aion käyttää työssäni ainakin seuraavia tutkimus- ja kehittämismenetelmiä:

- analysoin PeO:n strategian ja talousvaikuttimien tarpeet opetuksemme ja osaamisemme kehittämiselle
- syksyllä 2015 kutsumme Turvallisuuspalvelut-verkoston (riskienhallintapäälliköt) seminaariin PeO:lle, jonka yhteydessä käymme keskustelua OPS-sisällöistä ja teemme esim. learning cafe –työskentelyä niistä
- (teen mahdollisesti kyselyn kentälle, pelastuslaitosten Turvallisuuspalvelut-verkostolle onnettomuuksien ehkäisyn opetuksen ja osaamisen tarpeista, jos ym. seminaarin jälkeen vielä ilmenee tarvetta)

- analysoin lisäksi opetuksemme kehittämistarpeita kentällä syksyllä 2014 valmistuneesta onnettomuuksien ehkäisyn osaamishankkeen raportista
- analysoin opetuksemme kehittämistarpeita myös SM:n asettaman Palotarkastustoiminnan kehittämishankkeen loppuraportista raportista, joka valmistuu vuoden 2015 loppuun mennessä
- analysoin opetuksemme kehittämistarpeita edelleen opiskelijakollegani Jari Turusen YAMK-opinnäytetyön, Pelastusviranomaisen rooli rakentamisen ohjauksessa avulla, työ valmistuu syksylle 2015
- analysoin nyt keväällä 2015 valmistuvan Vesa Siivosen PeO:n opetuksen strategisen kehittämishankkeen vaikutukset opetukseemme ja osaamistarpeisiimme
- analysoin opetuksemme kehittämistarpeita tänä vuonna 2015 Pelastusopiston tutkimusyksikön (Esko Kaukonen) toimesta tehtävästä selvityksestä Amk- ja Ap- opiskelijoidemme osaamisesta kentällä
- analysoin Pelastusopiston tutkimusyksikön aiemmat kyselytutkimukset pelastuslaitoksiin työnantajille ja valmistuneille opetuksen vastaavuudesta työelämän tarpeisiin ja niiden mahdolliset vaikutukset opetukseemme
- analysoin LEAN-ajattelun ja vetoketjustrategian soveltamis- ja hyödyntämismahdollisuuksia opetussuunnitelmiamme OE-opinnoissa
- pyrin luomaan yhdessä tiimimme kanssa työpajatyöskentelyä hyödyntäen osaamisprofiilit tiimillemme osaamisen kehittämistemme pohjaksi
- työpajoissa hyödynnämme onnettomuuksien ehkäisytiimin ”osaamisprofiilien” alustavaa tarkastelua, muistioita vuosilta 2011 – 2012
- tämän jälkeen analysoin tiimimme nykyiset tehtävänkuvaukset pohjaksi osaamisen kehittämislle ja pyrin luomaan tiimimme kanssa ns. tavoite-tehtävänkuvaukset suhteessa osaamisprofiiliemme osaamisvaateisiin
- teen tiimimme jäsenille osaamistarvekyselyn ja yksilöhaastattelut sekä järjestämme tiimimme kanssa työpajoja osaamiskartoitusta varten.

Nämä ovat siis alustavat tutkimus- ja kehittämistyömenetelmäni työtäni varten ja ne tarkentuvat vielä toukokuulle 2015 mennessä.

5.2 Opinnäytetyön arviointi ja luotettavuus

Opinnäytetyöni on pääosin kvalitatiivista (laadullista) tutkimusta ja arviointia sekä sen pohjalta tehtävää kehitystoimintaa. Näin ollen työni luotettavuus ja laatu riippuvat todella paljon minusta itsestäni tekijänä, kuinka kykenen huomioimaan lopputuloksiin kaikki selvitystyössä esille saatavat näkökulmat. Toisaalta työni hyödynnettävyys riippuu paljon myös siitä, kuinka hyvin selvitystyössäni esille pelastustoimen kentän tarpeet tasapuolisesti.

Olen itse osa tiimiä, jolle tätä kehitystyötä teen. Tunnen tiimini opetusalueet ja toimintatavat hyvin, olen kuulunut tiimiin 9 vuotta. Tunnen myös kaikki opetusalueemme hyvin, opetan itsekin kaikkia tutkintojamme ja osallistun jollakin tavalla lähes kaikkien opetusaiheidemme opetukseen. Tästä näkökulmasta haasteeni ei tule olemaan niinkään kehitettävän organisaation ja toiminnan tuntemus, vaan ehkä liiankin läheinen suhde organisaatioon. Tämä voi näkyä esimerkiksi tiimimme osaamisen kehittämisen osuuteen liittyvissä työpajoissa, yksilöhaastatteluissa jne. Uskon kuitenkin, ettei tämä häiritse kehittämistyötäni, koska koko tiimimme ja työnantajani on sitoutunut hankkeeseeni niin hyvin.

Pelastustoimen kentän näkökulmien osalta selvitystyöni tulee pohjautumaan kahteen päälähteeseen: jo valmistunut selvitystyö onnettomuuksien ehkäisyn osaamishankkeen pohjalta sekä oma, ensi syksynä 2015 järjestettävä seminaariosuutemme pelastuslaitoksille. Molemmissa on edustettuna koko pelastustoimen kenttä, kaikki pelastuslaitokset, joten luotettavuus ja tasapuolisuus pitäisi toteutua sitä kautta. Lisäksi lisälähteenäni on Jari Turusen YAMK-opinnäytetyö, joka tulee pohjautumaan kaikille pelastuslaitoksille lähetettyyn kyselyyn (johon ymmärtääkseni vielä kaikki myös ovat sitoutuneet vastaamaan), eli siltäkin osin luotettavuus toteutuu. Ja lisäksi, jos näiden lähteiden pohjalta jokin näkökulma vielä askarruttaa, olen varautunut vielä tarvittaessa myös pieneen kyselyyn pelastuslaitoksille lopputulosten tarkentamiseksi.

Eettisistä näkökulmista katsottuna kehittämishankkeessani ei ole juurikaan haasteita, koska tarkastelen pääosin asioita, niiden kehittämistä ja johtamista. Tiimimme osaamisen kehittämisen osuudessa eettiset näkökulmat tulevat vas-

taan tiimimme yksilöiden osaamisen kartoittamisessa, siihen liittyvissä haastatteluissa ja osaamisen kehittämisen suunnitelmissa. Nämä minun tulee tietenkin huomioida siten, että raportoin nämä asiat nimettömänä. Muuten uskon tiimimme näistä selviävän, koska meillä on niin hyvä tiimihenki ja ”puhallamme yhteen hiileen” muutenkin päivittäin.

6 HANKKEEN AIKATAULU JA RESURSSIT

Opinnäytetyöni suunniteltu aikataulu on:

- opinnäytetyön aihe valittu ja alustava suunnitelma palautettu 22.2.2015
- opinnäytetyön ohjaaja (Kim Wrange) päätetty helmikuussa 2015
- ohjauskeskustelu suunnitelmasta käyty ohjaajan kanssa 19.3.2015
- opinnäytetyön sopimus laadittu ja allekirjoitettu 2.4.2015
- lopullinen opinnäytetyön suunnitelma palautettu 30.4.2015 mennessä
- opinnäytetyön suunnitelman esittelyseminaari 22.5.2015
- tarvittaessa suunnitelman täsmennys/täydennys seminaarin jälkeen
- työn teoriaan orientoituminen, aineiston keräys kesä-heinäkuu 2015
- aineiston keräys jatkuu, teoriaosan kirjoittaminen elo-syyskuu 2015
- kehittämishankeosuuden selvitysvaihe (aiemmat tutkimukset, pelastuslaitosten seminaari, kyselyt ym.) syys-joulukuu 2015
- selvitysaineisto ainakin pääosin kasassa vuodenvaihteessa 2015 – 2016
- osaamisen kehittämisen osuuden työpajat, haastattelut tiimin kanssa tammi-maaliskuu 2016
- kehittämissuunnitelmien työstäminen helmi-huhtikuu 2016
- opinnäytetyön raportti kielen tarkastuskunnossa huhtikuussa 2016
- kielen tarkastus, korjaukset, kypsyysnäyte, (seminaari?), työn luovutus toukokuu 2016
- opinnäytetyöprosessi valmis toukokuu 2016.

Taloudellisten resurssien osalta kehittämishankkeeni ei vaadi suuria panostuksia. Tutkimukset, joita tulen käyttämään selvitysosuuteni pohjana, ovat ilmaiseksi saatavissa. Jos kyselytutkimusta tarvitaan vielä pelastuslaitosten riskienhallintapäälliköiden seminaarin jälkeen, pystyn sen tekemään Pelastusopiston webropol -lisenssillä myös ilman kustannuksia. Oikeastaan ainoat kuluerät rahallisesti hankkeessani muodostuvat tuosta pelastuslaitosten seminaarista (ruokailut, kahvit, majoitus PeO:lla) ja työnantajani Pelastusopisto on sitoutunut ne rahoittamaan.

Työaikaresurssien osalta teen opinnäytetyötäni pääosin työni ohessa, omalla ajallani. Meillä on Pelastusopistolla opettajien työaikajärjestelmässä käytettävissä työaikaresurssia 65h vuodessa ammattitaidon ylläpitämiseen ja itsensä kehittämiseen. Tuon resurssin olen tälle vuodelle 2015 suunnitellut ja sopinut käytettäväksi YAMK-opiskeluuni, mutta se menee jo kokonaan kevään 2015 lähiopiskelupäiviin. Kevään 2016 osalta olen suunnitellut käyttäväni tuon vuoden 2016 työaikaresurssin 65h tähän opinnäytetyöni valmisteluun. Lisäksi olemme sopineet yksikön päällikköni ja oppilaitoksemme johdon kanssa alustavasti, että pyrimme ”raivaamaan” minulle nyt syksyllä 2015 ja keväällä 2016 yhteensä noin 80 - 100h työaikaa (pari viikkoa) tähän kehittämishankkeeseen. Syksyn 2015 osalta tämä katsotaan nyt toukokuussa 2015, kun syksyn lukujärjestyksemme valmistuu. Pyrimme löytämään sieltä jonkin sopivan väljän kohdan, johon raivaamme noin viikon tilaa hankkeen valmistelulle opetuksiani siirtämällä, jos mahdollista. Kevään 2016 osalta tämä on jo huomioitavissa lukujärjestyssuunnittelussamme syksyllä 2015.

7 ALUSTAVA OPINNÄYTETYÖRAPORTIN SISÄLTÖRUNKO

Opinnäytetyöni sisältöä olen hahmotellut seuraavasti:

- 1) Johdanto
 - Mihin onnettomuuksien ehkäisy on menossa, mitkä ovat tarpeet?
- 2) Laadullisesta koulutustarveanalyysistä
 - Koulutustarvekartoitus ammatillisessa koulutuksessa, LEAN-malli yms.
- 3) Osaamisen kehittäminen ja johtaminen
 - Osaaminen käsitteenä, osaamisstrategia, osaamisprofiilit
 - Osaamisen kehittäminen, osaamisen johtaminen, HRD, HRM
- 4) Onnettomuuksien ehkäisyyn toimintaympäristö, kenttä - PeO
 - Lainsäädäntö, pelastuslaitosten toimintatavat kentällä yms.
 - PeO, OPS, TOTS, vastuuopejärjestelmä, OE-tiimi yms.
- 5) Selvitys PeO:n OE-opetuksesta ja osaamisesta (tutkimus)
 - Käytetyt tutkimusmenetelmät
 - tutkimusmenetelmien valintaperusteet
- 6) PeO:n OE-osaamisen kehittämistarpeet (tulokset)
 - OE-osaamishankkeen analyysi – OPS- ja TK -luotaus
 - Turvallisuuspalvelut, kyselyt ja learning cafet – OPS- ja TK -luotaus
 - Muut tutkimukset ja selvitykset (Turunen, Kaukonen, PeO:n T&K)
 - OE-tiimin osaamisstrategia, osaamisprofiilien luominen ja tulokset
 - osaamistarvekyselyt, yksilöhaastattelut, tiimin työpajat / tulokset
 - tulosten arviointia teoriataustaa vasten
- 7) PeO:n OE-tiimin osaamisen ja opetuksen kehittämissuunnitelmat 2025
 - OPS:ien kehittämissuunnitelma 2016
 - täydennyskoulutustarjonnan kehittämissuunnitelma 2016
 - OE-tiimin osaamisprofiilit ja osaamisen kehittämisen suunnitelma 2025
 - OE-tiimin toimintatavat ja niihin liittyvä johtamisen kehittäminen 2025.
- 8) Pohdinta.

8 KEHITTÄMISHANKKEENI TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN

Opinnäytetyöni tuloksena syntyy:

- kehittämissuunnitelma Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn opetukselle ja täydennyskoulutustarjonnalle
- kehittämissuunnitelma Pelastusopiston OE-tiimin osaamiselle
- mahdollisesti kehittämisajatuksia OE-tiimin toimintaan (arjen ongelmat).

Opinnäytetyöni tuloksina syntyvien opetuksen kehittämissuunnitelmien pohjalta tullaan kehittämään ja täydentämään Pelastusopiston ammattitutkintojen opetussuunnitelmia vuoden 2016 aikana. Lisäksi tarkastellaan täydennyskoulutustarjontamme ja avoimen Amk:n koulutustarjontamme kattavuus ja sisällöt pelastusalan kentän tarpeisiin nähden.

Osana opinnäytetyötäni voisi syntyä yhdessä Pelastusopiston ja pelastuslaitosten kanssa linjaus siitä, mitä onnettomuuksien ehkäisyn asiakokonaisuuksia on jatkossa järkevää opettaa ammattitutkinnoissamme ja mitä voidaan jättää täydennyskoulutuksemme varaan.

Kehittämishankkeessa syntyvät OE-tiimin osaamisen ja toiminnan kehittämissuunnitelmat tullaan ottamaan työkaluiksi tiimimme toiminnan kehittämiseen 2016 lähtien. Pelastusopiston organisaatio muuttuu vuoden 2016 alusta alkaen, nykyiset koulutusyksiköt poistuvat ja sen jälkeen tiimit vastaavat itsenäisemmin toiminnastaan. Kehittämishankkeen tulokset ovat pohjana tälle tiimimme vahvemmalle pedagogiselle roolille ja sen kehittämiselle.

LÄHTEET

Karelia-Amk:n opinnäytetyöohjeet, Karelia-Amk:n Intranet – Pakki, 2015

Opinnäytetyön suunnitelmat ja seminaari keväällä 2015 –ohje, LTJYS14 – ryhmän ohjaustyötila, Karelia-Amk:n Moodle-oppimisympäristö, kevät 2015.

Pelastusopiston esittelykalvot, pelastusopiston Petra -Intranet, 2015

Pelastusopiston strategia ja BSC 2013 - 2015, PeO Intra, 2015

Saine-Kottonen Annukka, Osaaminen pelastusviranomaisen onnettomuuksien ehkäisytyössä –hankeraportti, Helsingin kaupungin pelastuslaitos 1/2015

Siivonen Vesa, Pelastusopiston strategisen opetuksen kehittämishankkeen hankesuunnitelma, Pelastusopiston Intranet-Petra, 2015

Siivonen Vesa, Pelastusopiston pelastustoimintaopetusyksikön osaamisen kehittäminen, YAMK-opinnäytetyö, Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu 2011

Sisäministeriö, Palotarkastustoiminnan kehittämishankkeen asettamispäätös 4.2.2015, SMDno-2015-209

Turunen Jari, Pelastusviranomaisen rooli rakentamisen ohjauksessa, YAMK-opinnäytetyön alustava suunnitelma 22.2.2015.